

Justitiedepartementet
Straffrättsenheten
103 33 Stockholm

Remissyttrande över Ett nytt brott om olovlig befattning med betalningsinstrument - Genomförande av non-cash-direktivet (Ds 2020:1)

(Ju 2020/00180/L5)

Hovrätten över Skåne och Blekinge har uppmanats att yttra sig över promemorian Ett nytt brott om olovlig befattning med betalningsinstrument – Genomförande av non-cash-direktivet (Ds 2020:1).

Hovrätten avstyrker förslaget.

De straffbelagda gärningarna och obestämdhetsförbudet

Trots en genomgång av såväl direktivet som svensk rätt framgår av promemorian inte närmare vilka konkreta gärningar som i nuläget inte är straffbelagda men som blir det genom den nya regleringen.

Legalitetsprincipen är fastlagd i 1 kap. 1 § brottsbalken. (Se också bl.a. 1 kap. 1 § tredje stycket och 2 kap. 10 § regeringsformen samt artikel 7 i Europakonventionen.) Den innebär primärt att ingen kan straffas för en gärning som inte var straffbelagd när den begicks. Man brukar tala om att legalitetsprincipen innehåller ett föreskriftskrav, ett analogiförbud och ett förbud mot retroaktiv strafflagstiftning. Legalitetsprincipen fungerar som en garanti för rättssäkerheten genom att den ställer krav på lagstiftningen som innebär att den enskilde ska kunna förutse när han eller hon kan bli föremål för straffrättsligt ingripande. I detta ligger också ett s.k. obestämdhetsförbud. Obestämdhetsförbudet innebär att ett straffbud måste vara i rimlig grad bestämt till sin utformning. Straffbestämmelser måste alltså vara begripliga och i tillräcklig grad tydliga. Om detta krav inte är uppfyllt kan bestämmelsen inte användas för att fälla någon till ansvar för brott. (Jfr NJA 2016 s. 680.)

REMISSYTTRANDE

DATUM

2020-05-07

DIARIENR

58-20

Enligt hovrättens mening uttrycker den föreslagna lagtexten inte i tillräcklig grad vilka konkreta gärningar som straffbeläggs. Det faktum att det nya brottet ska vara subsidiärt i förhållande till andra brott i brottsbalken som har en straffskala som är densamma som eller strängare än det nya brottet bidrar inte till att tydliggöra vilka gärningar som den nya regleringen straffbelägger.

Oklara definitioner av betalningsinstrument och betalningsmedel

Vad som utgör ett betalningsinstrument respektive ett betalningsmedel är centrala frågor vid införandet av non-cash-direktivet. Det är därför nödvändigt att, som också föreslås i promemorian, genom en legaldefinition klargöra vad som avses. Hovrätten finner emellertid att den i promemorian föreslagna definitionen (lydelsen av 9 kap. 3 c § andra stycket brottsbalken) inte är klargörande. Det kan också ifrågasättas om inte pengar möjliggör just överföring av ett penningvärde, vilket i så fall skulle innebära att även pengar är ett betalningsinstrument. Detta skulle då inte stämma överens med vad som anförs i promemorian, se särskilt avsnitt 7.1.1 under rubriken ”En legaldefinition av betalningsinstrument införs“. I likhet med vad som anförs i promemorian anser hovrätten att den påstådda diskrepansen mellan betalningsmedel och betalningsinstrument gör regleringen otydlig.

Kriminalisering av försök, förberedelse och stämpling till häleri av normalgraden

Som en del av införandet av direktivet föreslås i promemorian att försök, förberedelse och stämpling till häleri av normalgraden ska kriminaliseras. Häleri är ett vanligt förekommande brott och de föreslagna ändringarna skulle enligt hovrättens bedömning få stor betydelse för hanteringen av mängdbrottslighet. Utöver att ändringen skulle resultera i en bristande symmetri inom förmögenhetsbrotten, bl.a. skulle stämpling till stöld av normalgraden alltså vara straffritt medan stämpling till häleri av normalgraden skulle utgöra ett brott, ifrågasätter hovrätten om denna ändring är nödvändig med hänsyn till den rättsliga grund som direktivet vilar på. Grunden för direktivet återfinns i artikel 83.1 i EUF-fördraget och tar sikte på ”särskilt allvarlig brottslighet”. Det framstår mot denna bakgrund som minst sagt tveksamt om försök till häleri av normalgraden kan anses utgöra brottslighet som klassificeras som särskilt allvarlig.

Vidare framstår motiveringen till lagändringen enligt hovrättens uppfattning inte som övertygande, bl.a. eftersom promemorian inte alls berör vilka argument som finns mot en kriminalisering. Det kan i sammanhanget påpekas att det även tidigare har förts diskussioner om kriminalisering av försök, förberedelse och stämpling till allvarliga brott, bl.a. i prop. 2015/2016:113 angående bättre straffrättsliga

REMISSYTTRANDE

DATUM

2020-05-07

DIARIENR

58-20

verktyg mot organiserad brottslighet, och att man då inte funnit anledning att straffbelägga försök, förberedelse och stämpling till häleri av normalgraden.

Bedräglig användning

I den föreslagna bestämmelsen 9 kap. 3 c § brottsbalken som kriminaliserar olovlig befattning med betalningsinstrument används uttrycket *bedräglig användning*. Uttrycket är hämtat från artikel 3 i direktivet och ska enligt promemorian anses ha en vidare innebörd än bedrägeri. Det finns generellt sett mycket som talar för att i lagstiftningssammanhang använda de begrepp som redan förekommer och är etablerade i den nationella rätten. I förevarande fall anges i författningskommentaren att begreppet bedräglig användning tydliggör ”att bestämmelsen omfattar även annan användning än sådan som utgör ett fullbordat bedrägeri”. Det anges dock inte närmare hur bedräglig användning förhåller sig till t.ex. icke fullbordade brott, vilket utgör en väsentlig oklarhet. Det kan därutöver ifrågasättas om inte den befintliga regleringen i brottsbalken avseende bedrägeri skulle kunna vara tillräcklig.

Detta yttrande har beslutats av tf. hovrättslagmannen Katarina Rikte, hovrättsrådet Lars Henriksson samt tf. hovrättsassessorn Maria Linnér (föredragande).

Katarina Rikte

Maria Linnér